

ROČNÍK XI. ŘÍJEN 2007

PROJEKT

60 Kč

ODBORNÝ MĚSÍČNÍK O STAVBÁCH INTERIÉRECH A MATERIÁLECH

KOSTEL SVATÉ TVÁŘE
HOTEL IMPERIAL
PŘEDSTAVUJEME: ORANGE MACHINE

Znovuzrozená Grébovka

Královské Vinohrady se mohou pyšnit dalším skvostem. Po oživení Viničního altánu se v areálu Havlíčkových sadů dočkala uzdravení také novorenesanční vila – známá jako Grébovka. Navrátila se jí důstojnost i jedinečná atmosféra původního majitele, jehož tehdejší projekt dodnes nemá v Praze obdoby.

Mnoho interiérů bylo nutno po desetiletých nekompetentních zásahů autorsky dotvořit

Touhu realizovat ušlechtilé sny a posléze je také uskutečnit se podařilo na půdě přikrého svahu Vinohrad již podruhé. Snad působí magická síla dobrého úmyslu či úrodná zemina, která přála nejen plodům vegetace, ale také zrození zasetých myšlenek. Ta první v podobě letního sídla se utvářela v hlavě majitele pozemku Moritze Gröheho před více než sto lety, druhá počítající s rekonstrukcí vily a přáním vrátit jí punc vybraného vkusu vznikala počátkem nového tisíciletí na radnici MČ Praha 2. Dnes již veřejný prostor vily získal zpět svou krásu a využívá ho společnost CEELI Institut jako vzdělávací centrum pro soudce, právníky a právní reformátory z celého světa.

Neleško po etapách

V roce 2001 zahájil CEELI Institut svou činnost školicího střediska a rovněž Skanska CZ započala s rekonstrukcí vily podle projektu architektů ze studia

DESIGN arcom. Celý projekt byl však komplikován nedostatkem finančních prostředků, a proto se stavba musela rozdělit do tří etap.

S první etapou se začalo v roce 2003, kdy se zrenovovala část přízemí. O rok později se práce posunuly do prvního a druhého nadzemního podlaží. Poslední fáze čítala rekonstrukci dvou horních pater, celého parteru, nové střechy, lodžie a zejména suterénu včetně přípojek. Podle projektového manažera společnosti Skanska Františka Mareše tyto etapy velmi ztížily průběh akce, neboť obě předcházející reprezentativní patra, bohatě zdobená a s mnoha restaurátorskými zásahy a nálezy, mohla být ohrožena stavebními pracemi v suterénu. Náročný úkol byl ještě umocněn přerušováním prací z důvodu školení, kdy doprava materiálu a všechna zásadní výroba se odkláněla na lešení. Ani v roce 2006 se však nepodařilo zajistit celou finanční částku. „Nakonec jsme

DESIGN arcom

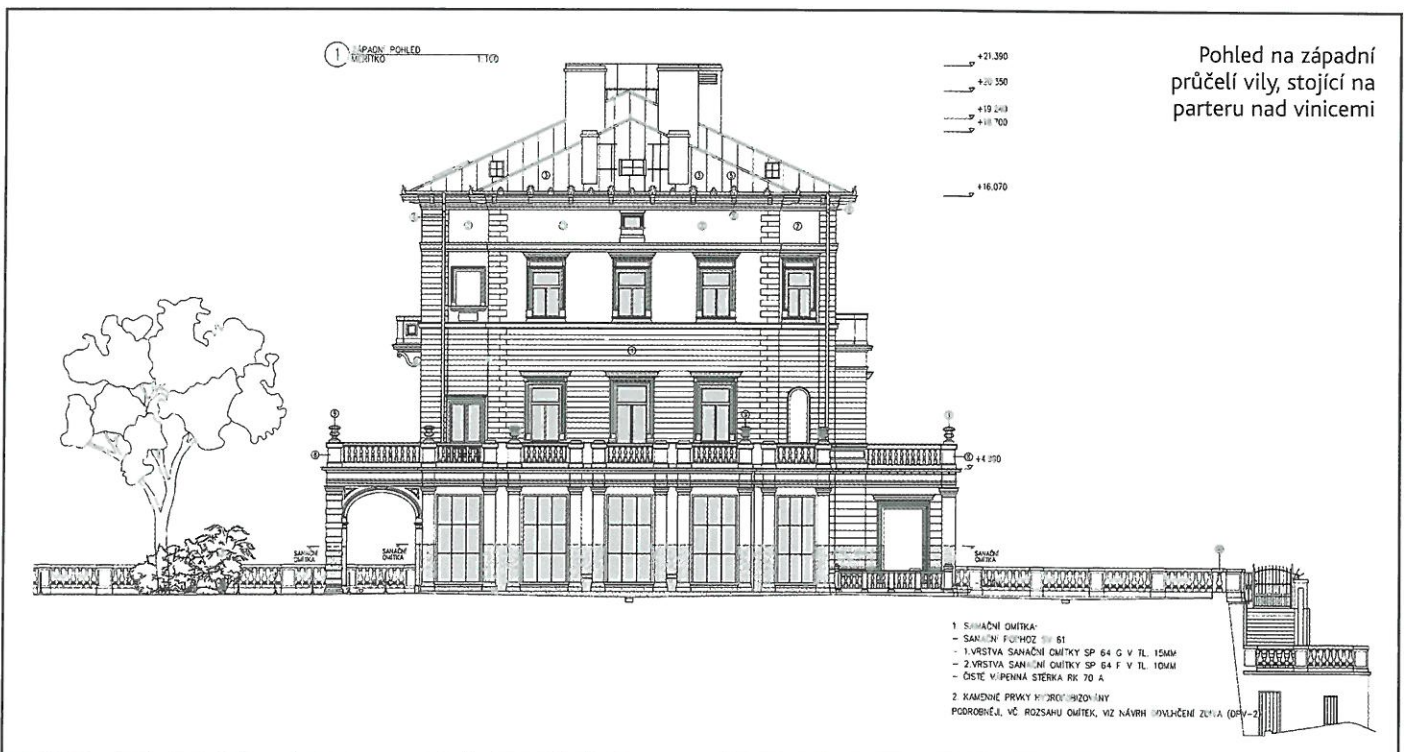
ING. ARCH. MICHAL HRON

(*1950 v Praze)
1969–1975 ČVUT Praha, Fakulta stavební
1975–1985 Krajský projektový ústav Praha, junior architekt
1985–1987 Archicentre Kuwait, senior design architekt
1987–1990 Al Marzouk & Sabah Abi Hanna, Kuwait, vedoucí projektu
1990–1995 ARKOM, majitel
1995–2001 arcom ARCHITEKTI s. r. o.
2003 CPA Bagdad, vedoucí programu rekonstrukcí
2004–2007 DESIGN arcom s. r. o.

ING. ARCH. HEDVIKA HRONOVÁ

(*1947 v Praze)
1971–1977 ČVUT Praha, Fakulta stavební
1966–1990 Zdravoprojekt Praha
1990–1995 ARKOM
1995–2001 arcom ARCHITEKTI s. r. o.
1998–2000 odborný asistent na ČVUT Praha, Fakulta stavební
2001 DESIGN arcom s. r. o.

Knihovna, jedna z reprezentativních místností domu

REKONSTRUKCE VILY GRÉBOVKA HAVLÍČKOVY SADY, PRAHA

Investor: CEELI Institut

Projekt: 2000–2004

Realizace: 2003–2007

Architekt: Design arcom, s. r. o.

– ing. arch. Hedvíka Hronová,

ing. arch. Míchal Hron, autorská

spolupráce ing. Branka Čokorílo,

ing. arch. Stanislava Váchová

Zhotovitel: Skanska CZ

Náklady: cca 200 mil. korun

zvládli díky vzájemné domluvě všechny stavební práce včetně přípojek, fasády, parteru a střechy včas. Navíc jsme v rekordním čase dokončili horní podlaží, které se původně mělo realizovat pět měsíců a my jsme ho stihli za dva. Vše se tedy zkoladovalo v jednom termínu,“ upřesňuje František Mareš.

Grébovka dýchá zdravím

Suterén rodinné vily původně sloužil k umístění kuchyně, kotelny a dalších hospodářských místností. V padesátých letech se tyto prostory proměnily v klubovny a učebny Domu pionýrů a mládeže a jejich objem navíc tehdejší projektanti nekriticky změnili přistavěním křídla pod parterem. V době, kdy investor nynější rekonstrukce tyto místnosti přebíral, byly vybydlené a zdevastované, prorostlé houbami a plísněmi, bez účinné izolace proti vodě.

Základní nosný systém této podzemní části, tj. strop s parterem, západní obvodová stěna a vnitřní železobetonové sloupy, zůstal zachován. V objemové dispozici se nic nezměnilo, jen se celá vnitřní prostora

„vyklepla“ a znovu se postavila s vyhovujícími statickými parametry. Strop mezi prvním podzemním podlažím a mezipatrem byl vybourán a nahrazen železobetonovým stropem v jiné úrovni. Podlaha prvního podzemního podlaží se spustila a podbetonováním se pak snížily i základové konstrukce. Sociální zázemí pokojů má tak nižší sádkokartonové podhledy, nad nimiž jsou vedeny rozvody vzduchotechniky. Vedoucí architekt studia DESIGN arcom Míchal Hron v této souvislosti uvádí: „Gröheho vila se už tenkrát mohla chlubit velmi důmyslným větracím systémem, už tehdy lidé uvažovali technicky, ale v průběhu let necitlivého používání se systémy zanedbaly a dům přestal dýchat. Časem docházelo k masivnímu provlhání a díky nedbalé údržbě pochozích ploch v parku se povrchy zdvihly až o 40 cm, a tak došlo k narušení větracího systému. Rekonstrukce si vzala za cíl tyto systémy oživit, a tedy i parter dostat do původní velikosti. Dnes tato struktura opět funguje, do domu se vrátilo před sto lety navržené zdraví.“

Odkrytí originální výzdoby ve vstupní hale přineslo architektům příjemné překvapení. Na původní ošetřenou plochu navázali současnou kopii zhotovenou podle archívních výkresů J. Schulze

Důležitý detail schodiště – kované zábradlí – opět na svém místě

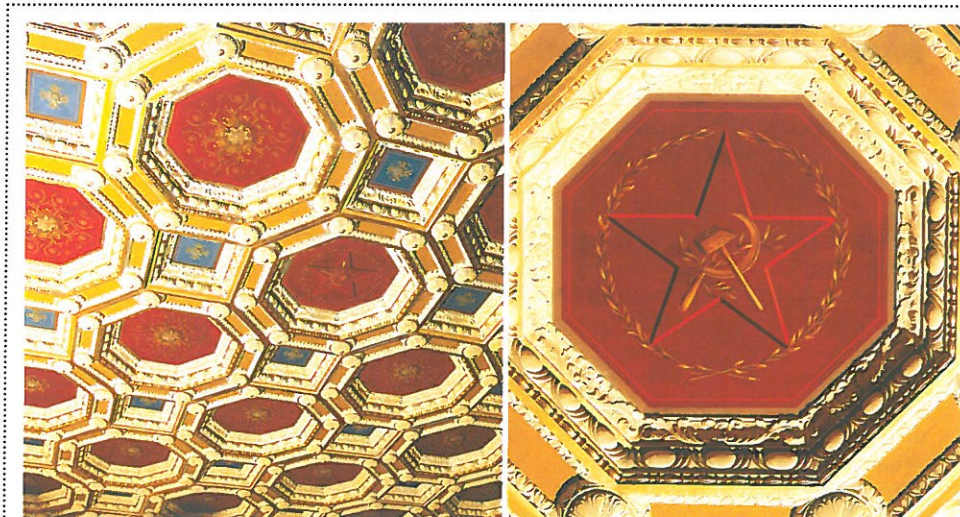
Stoupačí potrubí se vedlo ve stávajících nosných konstrukcích v celé výšce objektu a v určitých polohách bylo nutné provést prostupy. V těchto místech se narušené nosné konstrukce staticky zpevňovaly pomocí ocelových profilů.

Zazděná historie

Názory památkářů na rekonstrukci historického objektu se různily. Někteří

upřednostňovali zachovat kontinuitu vývoje včetně padesátých let, jiní volili variantu přiblížit se k původnímu řešení. Přáním architektů z DESIGN arcom bylo vrátit domu ducha Gröheho za předpokladu neslučování prvků dobově různých. Tuto myšlenku nakonec památkáři podpořili. Architekti chtěli zachovat hlavní část budovy s reprezentačními sály a mramorovým schodištěm v co

nejpůvodnější podobě. „Na základě archivních materiálů jsme podle skic Barvítia a Schulze navrhli výzdobu vstupní haly, která se v ní nedochovala. Když se v těchto místech zaváděla vzduchotechnika a odstranila se část zdi, odkryl se nám fragment umělého mramoru, který tehdy zdobil stěny vestibulu. Překvapil nás nejen vzácný nález, ale také to, že jsme se nemýlili a naše návrhy se shodovaly

Pikantní kvíz čeká návštěvníky při pohledu na kazetový strop nad schodištěm do prvního patra vily. V pexesu kazet s historizujícími ornamenty objeví rudý symbol totalismu, domalovaný při rekonstrukci v 50. letech. „Stropní kazety nejsou původní, nýbrž se podle vzorku zhotovil nový ornament, a tudíž ani ten neodpovídá originálu. My jsme to chápali tak, že dům má svou historii, kterou jsme mu chtěli vrátit, a všechnu zpučnost bolševika jsme ve vile, pokud to šlo vymazali. Jen v tomto výjimečném případě jsme vpád socrealismu ponechali, protože formálně je řemeslně i malířsky perfektní,“ vysvětluje architekt Michal Hron.

Jídlna v suterénu vily. V ní je do jedné ze zdí vsazen základní kámen s památným datem a znakem rodiny Grébových

Osudy vily

Slavný den položení základního kamene rodinné vily připadl na 1. červen roku 1871. Stavbu zahájil architekt Antonín Barvitijs, řídil ji stavitel František Havel. Josef Hrubeš ve své knize Grébovka interiéru stavby se třemi nadzemními a jedním podzemním podlažím popisuje: „Prostorné pokoje, bylo jich celkem třicet, měly bohatě zdobené štukové stropy, do prvního patra vedlo reprezentativní schodiště s kazetovým stropem. Kamna v místnosti byla výtvarně zdobená, všude, včetně podlah, byly zásadně používány ušlechtilé materiály.“ Tolik dobová atmosféra malebné vily.

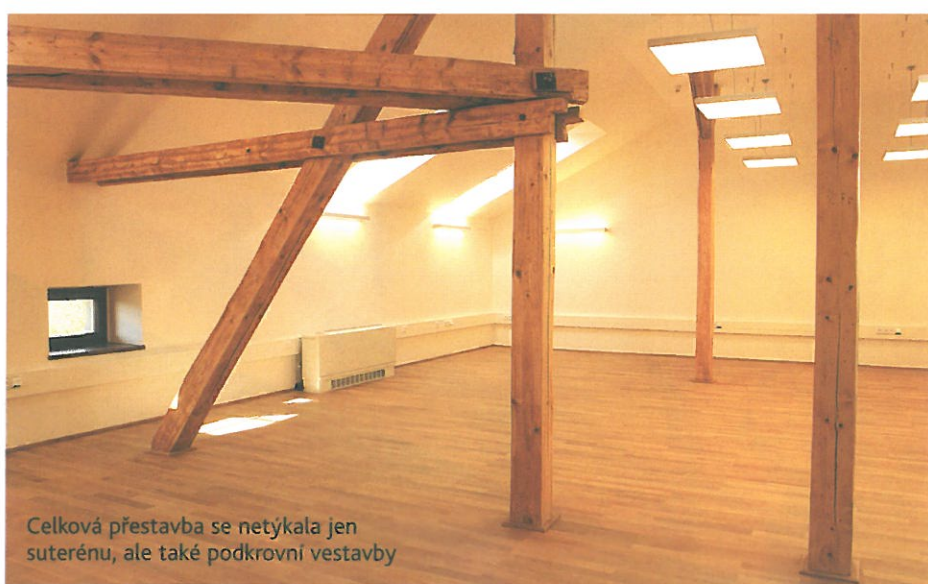
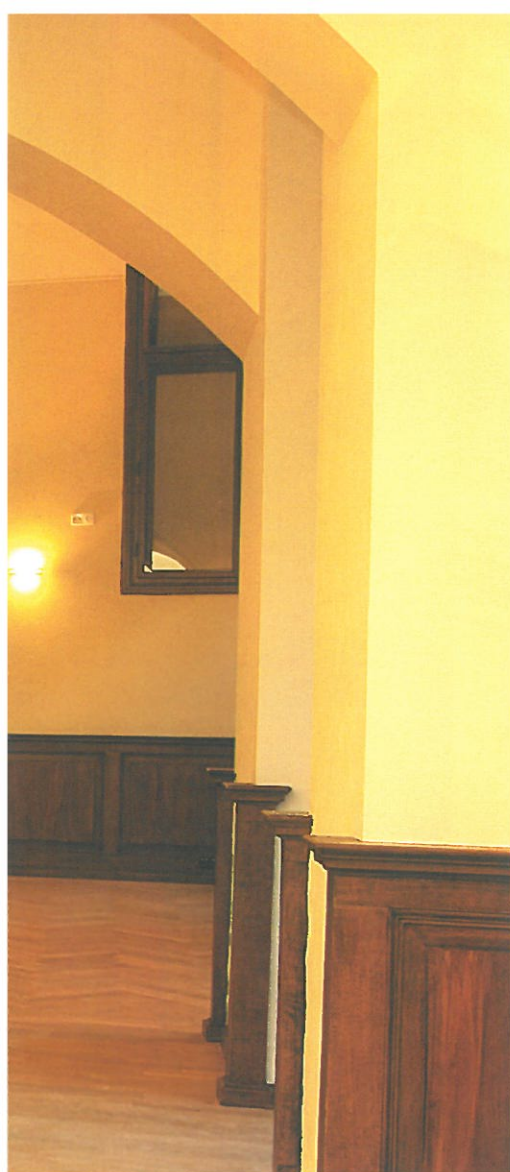
Po Gröbeho smrti připadl majetek průmyslníka s obchodními podíly v důlním průmyslu a železnicích jeho rodině. Ta však nemohla rozsáhlý pozemek dlouho financovat, a proto v roce 1905 prodala celý areál včetně vily obecnímu úřadu. Ve třicátých letech byla horní část domu využita k přechodnému ubytování dětských venkovských zájezdů (tzv. Baxova domovina).

Pozdější násilné proměny hmotové dispozice domu a nerespektování zanechané krásy již patří ke smutným kapitolám osudu slavné vily. Za okupace ji obsadila německá nacistická organizace

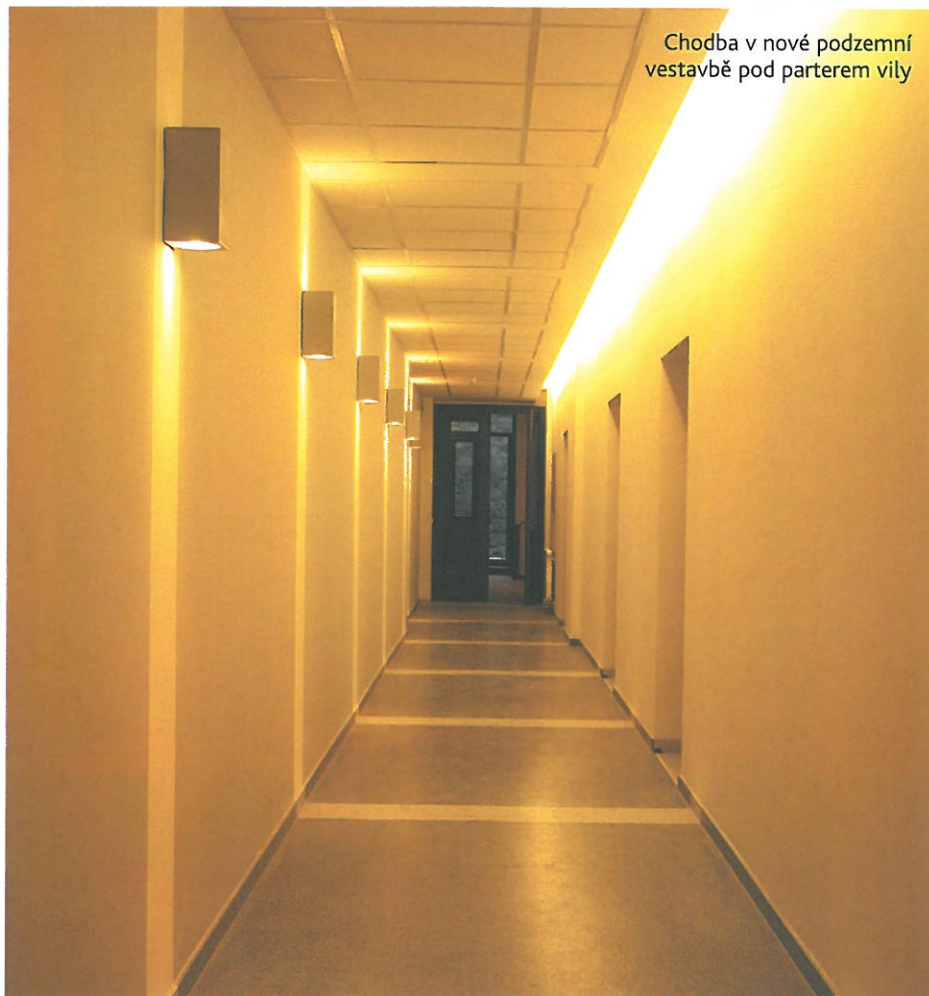

mládeže Hitlerjugend a koncem druhé světové války byla krutě zasažena bombardováním a požárem, který bývalou rezidenci značně poškodil. Následných čtyřicet let vlády komunistického režimu připadla vila dětem a sloužila jako Dům pionýrů a mládeže. Při první zásadní rekonstrukci se tedy uskutečnily četné necitlivé zásahy v duchu socialistického realismu. Lhostejným zacházením svých uživatelů se postupem času dostal tento vzácný objekt do havarijního stavu, přestože vážná situace volala po okamžité záchraně. Zájem o Grébovku se obnovil až po

sametové revoluci a v devadesátých letech, kdy se stala opět majetkem Městské části Praha 2, se začalo veřejně mluvit o její nové rekonstrukci a též o revitalizaci přilehlého parku. Zároveň vyvstal problém financování a dalšího využití. Po oznámení nabídky obdrželo město několik projektů včetně přeměny sídla na kasino či diskotéku. Nakonec radnice začátkem nového tisíciletí odhlasovala návrh CEELI Institutu, který se zaručil financovat rekonstrukci vily a částečně zničeného parku. Získal tak pronájem hlavní budovy Grébovka a Dolní Landhauska na padesát let.

Celková přestavba se netýkala jen suterénu, ale také podkrovní vestavby

Chodba v nové podzemní vestavbě pod parterem vily

s odkrytým originálem. Originální výzdobu jsme zrekonstruovali a na ni jsme se napojili s novou podle našich plánů," vysvětluje architektka Hedvika Hronová.

Další překvapení čekalo v knihovně – velké místnosti při východním štítu. Našla se zde totiž bordura z mramoru, který se již v době rekonstrukce, vedené v socrealistickém duchu architektem Smetanou, netěžil. Nález ukázal, že tehdejší přístup dovozoval přenášet některé původní prvky na jiná místa, tedy i tam, kam vůbec nepatřily, což byl případ vyhořelé místnosti knihovny.

Takových neuvážených záměn se provedlo hned několik na více místech domu.

Například z galerie mramorového schodiště přenesli dominantní prvek zábradlí vily na fasádu zdobící francouzská okna. Chybu se podařilo objevit, zábradlí se vrátilo zpět a za francouzská okna se z kamene zhotovila balustrádová podle dochované dokumentace.

Restaurátorská zodpovědnost

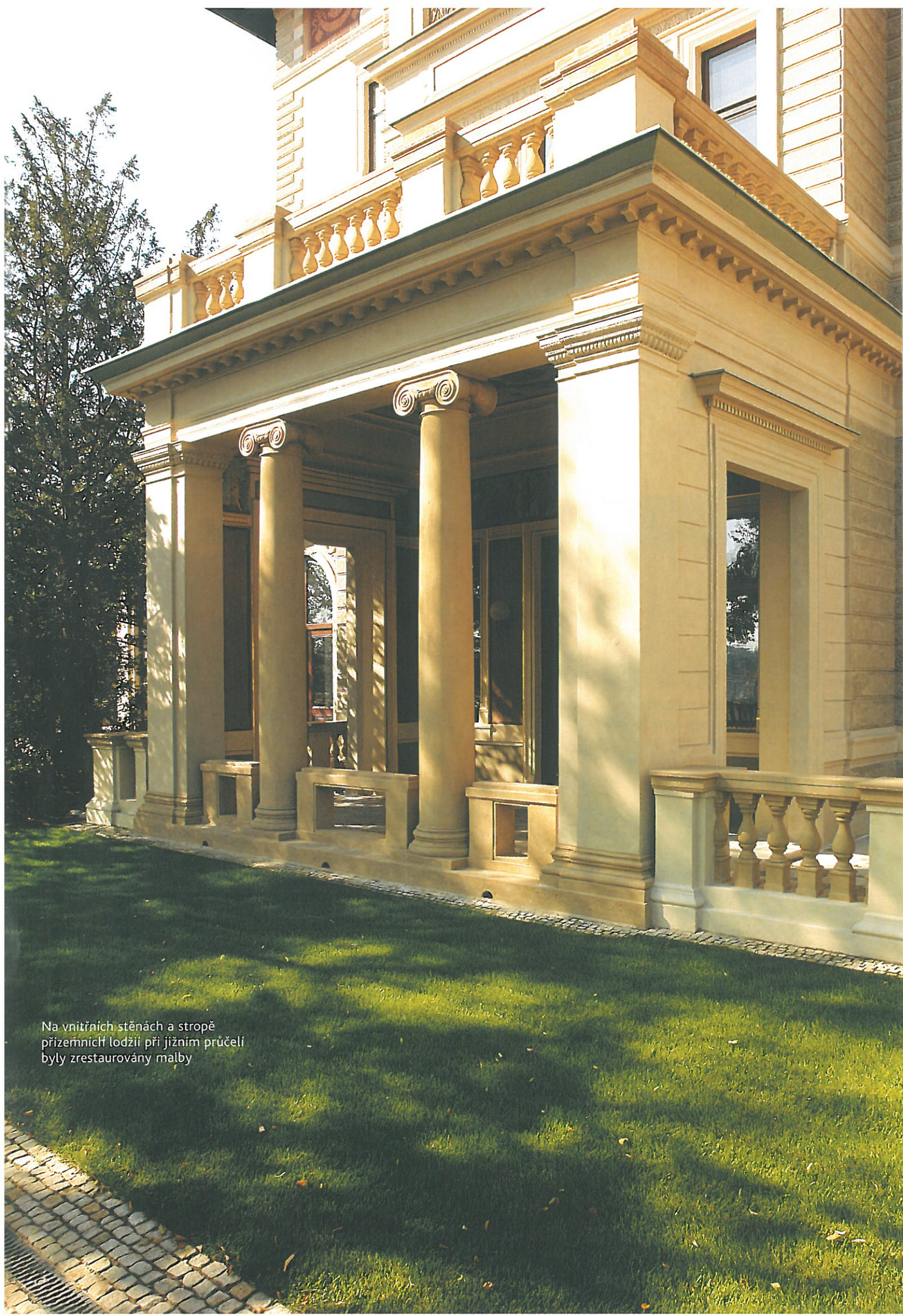
„Dnešní přístup památkářů je hájit původní prvky a restaurovat je na místě, nepřenášet je jinam. Pokud se kopíruje, pak se zanecháním povrchů, i když nevypadají jako

nové. Nutí nás, abychom se – pokud je to aspoň trochu možné – vrátili prostorově zpátky a vyřešili problém v originálním dispozičním rozměru. V padesátých letech na to šli poněkud invenčnějším způsobem. V domě bourali příčky, zvětšovali místnosti a bohužel zásadně změnili objem stavby, když zrušili křídlo vily a přistavěli nové se schodištěm,“ hodnotí situaci oba vedoucí architekti studia DESIGN arcom, Hedvika a Michal Hronovi, a shodují se na tom, že v dnešní době by se něco podobného už stát nemohlo. Skutečnost, že při rekonstrukci Grébovky byla míra památkového dozoru vysoká, potvrzuje manažer stavby František Mareš: „Ve vile

se provedly restaurátorské záměry a průzkumy, každý detail se musel dopodrobna prodiskutovat, desítky vzorků procházely složitým schvalovacím procesem.“ Zcela do původního stavu se zrestaurovala fasáda s citlivými úpravami maleb v nikách, sgrafita vlysu korunní římsy a lodžie. Ozdravily se kamenné a zděné prvky a svou krásu získalo kovové dekorativní zábradlí teras a balkonů.

Zásahy, proměny a novinky

Díky náletům na konci druhé světové války a následné nekvalitní opravě značně utrpěla střecha. Byla sešita z měděných metrových

Na vnitřních stěnách a stropě
přízemních lodžii při jižním průčelí
byly zrestaurovány malby

Interiér novorenesanční vily ozvláštňuje hydraulický výtah v technicistním provedení z kovu a skla

Zdvíž řeší bezbariérový přístup do všech podlaží

plátů a vykazovala četné vlasové trhliny. Jelikož současná rekonstrukce počítala se vsazením ateliérových oken a zavedením větracího systému, nutně se musel řešit její stav. Poškozená měděná krytina se vyměnila za původní břidličnou, jež zaručuje velkou životnost a celkově podtrhuje nadstandardní úroveň vily. Zásadnější dispoziční změny se v objektu v podstatě neprováděly, s výjimkou podkrovní, zasaženého nevhodnou rekonstrukcí z padesátých let. Jeho nová

dispozice, provedená ze sádkartonových příček, má sloužit kancelářským, skladovým a provozně technickým účelům. Směrem dolů se v jednotlivých patrech zřídily administrativní místnosti, ubytovací jednotky pro lektory včetně sociálního zázemí a pokoje pro studenty. Adaptace sídla na školící středisko s vysokými nároky na reprezentaci, moderní provoz, klima, hygienu a bezpečnost vyžadovala mimo jiné i funkční a nadčasový design. Nové části se podařilo navrhnout

v jednoduchém estetickém provedení s důrazem na detail. V původním historickém pojetí zůstalo druhé a první nadzemní podlaží, tato patra budou využívána ke konferencím a přednáškám. Své místo zde dostaly také knihovna a galerie. Do všech pater je možné vyjet osobním hydraulickým výtahem, jehož prosklená šachta je umístěna do zrcadla původního schodiště. V celém objektu je vyřešen bezbariérový přístup do všech prostor. ■

ZROZENÍ RÁJE

Šťastným majitelem obou usedlostí včetně pozemků se stal v 60. letech předminulého století bohatý stavební podnikatel Moritz Gröbe, jenž zde uskutečnil svůj sen o ráji na zemi. Velkolepé dílo vymodeloval ve své představě jako přírodní zahradu, jejíž perlu se stane vila toskánského typu. Takto ji vykreslil Antonínu Barvitiovi, zkušenému architektovi, jehož přínos viděl mimo jiné v mnoholetém pobytu v Itálii. Mladšímu Josefu Schulzovi svěřil návrhy interiéru. Projekt dvoupatrového domu se začal realizovat na místě nově vybudovaného terénu, který Gröbe, milovník přírody a společník významné stavební firmy Lanna, nechal doslova vymodelovat před zraky svých současníků. „Zavést zeminou bylo potřeba i část budoucí vinice, neboť v minulosti tam býval lom. Ten byl zasypán horninou vytěženou při stavbě železničního tunelu pod Vinohrady. Kvalitní ornice byla

přivážena z míst dnešního Hlavního-Wilsonova nádraží, kde se prováděly velké terénní úpravy pro kolejistiště, a z budované železniční dráhy císaře Františka Josefa I., která měla umožnit železniční spojení z Prahy dále na jih. Celkem bylo do sadů navedeno neuvěřitelných 60 000 koňských povozů zeminy,“ uvádí v knize Grébovka její autor Josef Hrubeš.

Reprezentativní vila šlechtického charakteru dominovala na plošině členitého terénu s více než 35metrovým převýšením. Z terasy situované k jižní straně se rodina a její návštěvníci kochali nádhernými výhledy do údolí přes vinice, daleko za obzory královského města.

Ze severní části vilu obklopoval uměle vytvořený anglický park s novoromantickou grotou a jezírkiem, jehož nákladnou estetickou koncepcí předal Gröbe do rukou Barvitia, a také nejlepším sochařům, malířům a zahradním architektům. Podobně jako

u stavby vily i zde dohlížel při realizaci, zasahoval do ní svými tvůrčími nápady a celý projekt financoval.

„Uspořádání celku je půvabné i vkusné. Snad jediné architektonické i zahradnické dílo Prahy, které by se mohlo odvážit soutěže s barokem pražských starších zahrad,“ charakterizuje ve třicátých letech minulého století celoživotní dílo tohoto velkého nadšence přírody a neobyčejně cílevědomého člověka v časopise Za starou Prahu doktor Václav Hrudka. Podobně hovoří v dnešní době o budoucnosti Grébovka architekt Michal Hron, který přirovnává unikátní řešení parku k jiné významné památce – ke Královským zahradám Pražského hradu. Pozemského ráje s mnoha cizokrajnými rostlinami, úchvatnými v květu, a dendrologickými vzácnými druhy a zvláštnostmi si Gröbe dlouho neuzil. Ještě v době budování areálu ho zasáhla mozková mrtvice a tři roky po dokončení výstavby, v roce 1891, zemřel.